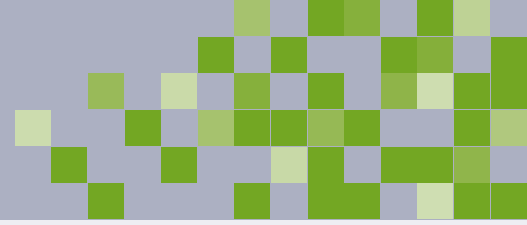
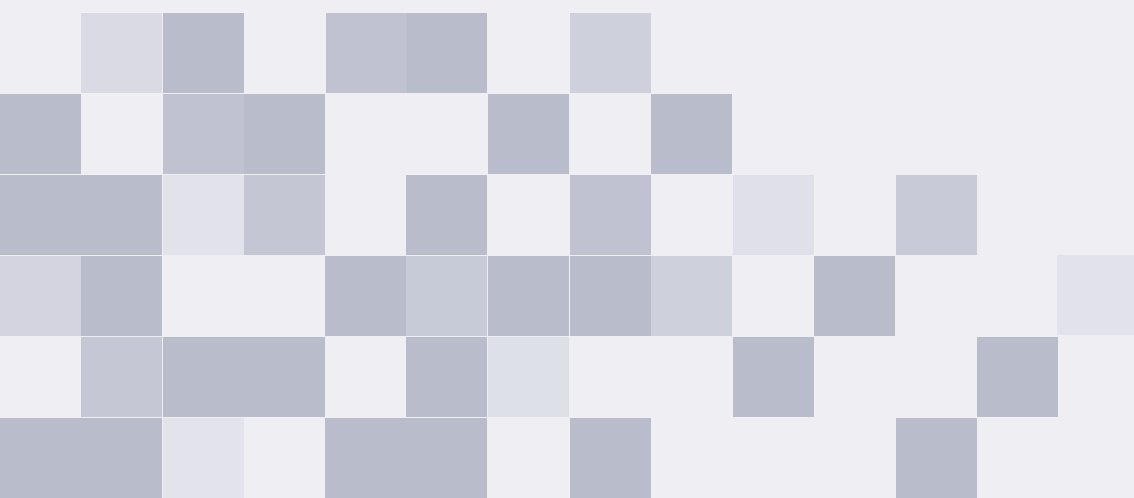

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ БІОПОВЕДІНКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СЕРЕД КЛЮЧОВИХ ГРУП

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ БІОПОВЕДІНКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СЕРЕД КЛЮЧОВИХ ГРУП

КИЇВ-2018

Автори:

Сазонова Я.О.

Салюк Т.О.

МБФ «Альянс громадського здоров'я»

Дизайн та верстка:

Сухомлинова І.О.

Літературна редакція:

Божок В.М.

Підготовка та друк даного буклету стали можливими за технічної підтримки проекту «Залучення місцевих організацій до розвитку моніторингу та оцінки у сфері ВІЛ/СНІДу в Україні» (МЕТІДА), що впроваджується МБФ «Альянс громадського здоров'я», за фінансування Центрів контролю та профілактики захворювань США (CDC), в рамках Надзвичайного плану Президента США для надання допомоги у зв'язку зі СНІДом (PEPFAR).

Дана публікація підтримана Угодою про співробітництво № U2GGH000840 з Центрами контролю та профілактики захворювань США (CDC). Відповідальність за її зміст лежить винятково на авторах і не обов'язково відображає офіційну позицію Центрів контролю та профілактики захворювань США (CDC).

СТИСЛО ПРО МЕТОДОЛОГІЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження – моніторинг поширеності поведінкових та епідеміологічних показників серед ключових груп населення, які найбільше схильні до ризику інфікування та передачі ВІЛ-інфекції в Україні.

ЦІЛЬОВІ ГРУПИ ДОСЛІДЖЕННЯ:

- ▶ люди, які вживають наркотики ін'єкційно (ЛВНІ);
- ▶ чоловіки, які практикують секс з чоловіками (ЧСЧ);
- ▶ секс-працівники (СП).

Дослідження за своїм дизайном є крос-секційним. Основною методикою рекрутингу ЛВНІ та ЧСЧ в усіх містах, де проводилися дослідження, була RDS. У групі секс-працівників застосовувалися методики RDS та TLS для різних міст дослідження.

Розмір реалізованої вибірки для ЛВНІ складає 10,076 респондентів, для СП – 5,043, для ЧСЧ – 5,972 респондентів.

ГЕОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження серед ЛВНІ (30 міст): Вінниця, Дніпро, Кривий Ріг, Донецьк, Житомир, Запоріжжя, Мелітополь, Івано-Франківськ, Київ, Біла Церква, Васильків, Фастів, Кропивницький, Сєвєродонецьк, Луцьк, Львів, Миколаїв, Одеса, Полтава, Рівне, Севастополь, Суми, Тернопіль, Ужгород, Харків, Херсон, Хмельницький, Черкаси, Чернівці, Чернігів.

Дослідження серед ЧСЧ (27 міст): Вінниця, Дніпро, Донецьк, Маріуполь, Житомир, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Київ, Біла Церква, Кропивницький, Луцьк, Львів, Миколаїв, Одеса, Полтава, Рівне, Севастополь, Сімферополь, Суми, Тернопіль, Ужгород, Харків, Херсон, Хмельницький, Черкаси, Чернівці, Чернігів.

Дослідження серед СП (25 міст): Вінниця, Дніпро, Маріуполь, Житомир, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Київ, Біла Церква, Кропивницький, Луцьк, Львів, Миколаїв, Одеса, Полтава, Рівне, Сімферополь, Суми, Тернопіль, Ужгород, Харків, Херсон, Хмельницький, Черкаси, Чернівці, Чернігів.

Алгоритм проведення дослідження включав структуроване інтерв'ю, тестування швидкими тестами на виявлення ВІЛ та гепатиту С, лабораторне тестування для верифікації раннього інфікування ВІЛ та визначення рівня вірусного навантаження для ВІЛ-позитивних учасників.

Термін проведення дослідження: безпосередній збір даних тривав з листопада 2017 по березень 2018 року.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ:

Біоповедінкове дослідження – поведінкове та біологічне дослідження, пов'язане у часі та місці з одним і тим самим респондентом.

RDS (Respondent Driven Sampling) – вибірка, що спрямовується та реалізується респондентами.

TLS (Time Location Sampling) – різновид кластерної вибірки, яка полягає у формуванні географічного списку точок, де збираються представники цільової групи.

ЛЮДИ, ЯКІ ВЖИВАЮТЬ НАРКОТИКИ ІН'ЕКЦІЙНО

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ

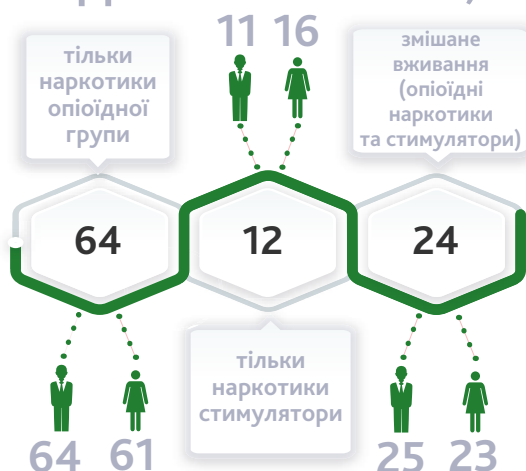
ВІКОВІ ГРУПИ

СТАТЬ

ВИДИ НАРКОТИКІВ, %

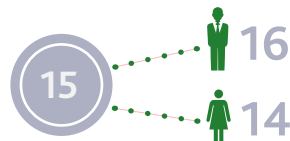
СЕРЕДНІЙ ВІК, РОКІВ

СЕРЕДНІЙ МІСЯЧНИЙ ДОХІД, ГРН.

СЕРЕДНІЙ СТАЖ ВЖИВАННЯ ІН'ЕКЦІЙНИХ НАРКОТИКІВ, РОКІВ

МЕДІАНА КІЛЬКОСТІ РАЗІВ ВЖИВАННЯ НАРКОТИКУ ІН'ЕКЦІЙНИМ ШЛЯХОМ ПРОТЯГОМ ОСТАННЬОЇ ДОБИ

МЕДІАНА КІЛЬКОСТІ ДНІВ, КОЛИ РОБИЛИ ІН'ЕКЦІЮ НАРКОТИКУ ПРОТЯГОМ ОСТАННЬОГО МІСЯЦЯ

ІН'ЄКЦІЙНІ ПОВЕДІНКОВІ ПРАКТИКИ

З 2011 року зафіксовано стабільно високі показники використання чистого інструментарію для ін'єкції наркотику. Показники використання спільного посуду/інструментарію з метою приготування або розподілу наркотичних речовин чи їх купівлі у вже набраному шприці перевищували 50%. Проте з роками й ці показники мають стійку тенденцію до зниження.

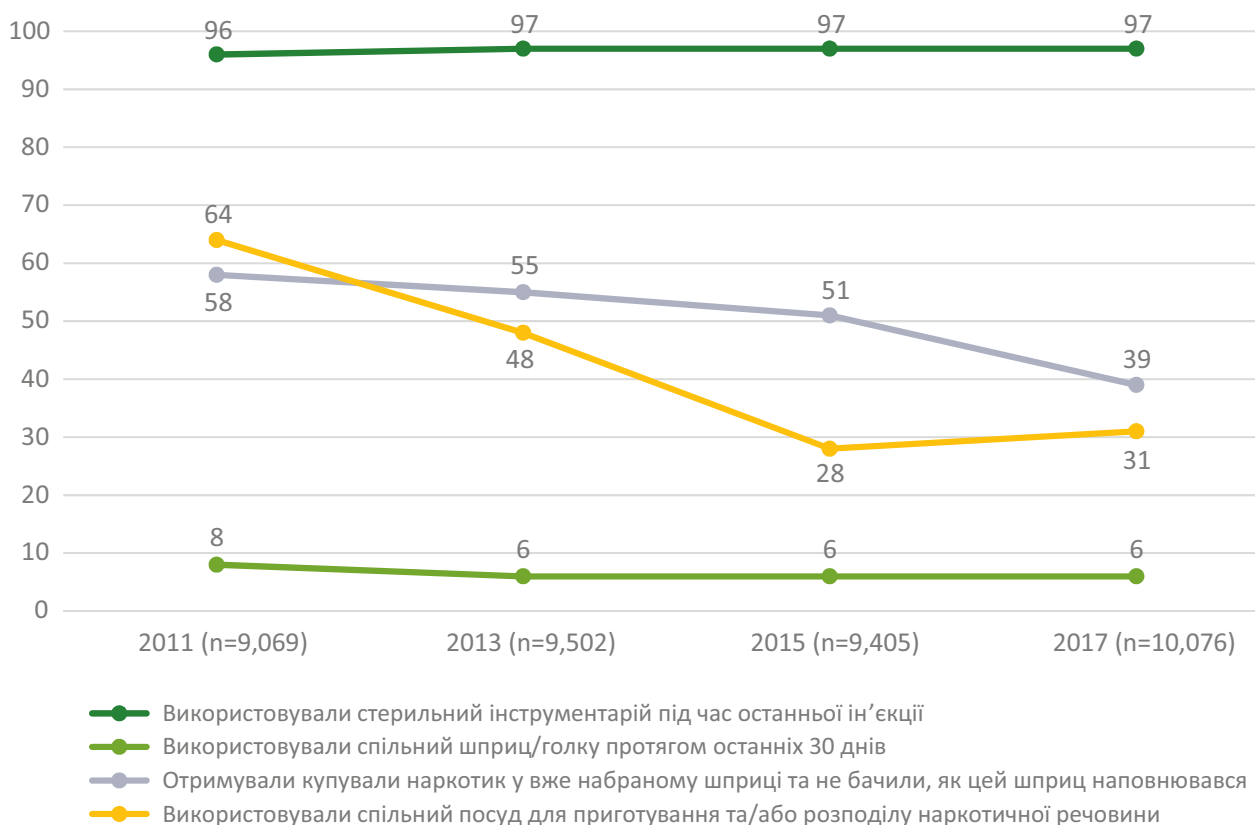

Рис. 1. Динаміка основних показників ін'єкційної поведінки серед ЛВНІ, 2011–2017 рр., %

ПЕРЕДОЗУВАННЯ

Серед тих, хто зазначив про наявність таких випадків:

- **24,5 років** – середній вік першого епізоду передозування;
- **2,7 разів** – середня кількість випадків передозувань;
- **1,5 разів** – середня кількість випадків передозувань протягом останніх 12 місяців.

Рис. 2. Поширеність випадків передозування протягом життя та упродовж останніх 12 місяців серед ЛВНІ, 2017 р., %

ПРАКТИКИ СЕКСУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

	2011	2013	2015	2017
Використання презерватива під час останнього контакту із сексуальним партнером*, %	48	54	48	44
<i>Тип партнера, з яким практикували останній сексуальний контакт*, %:</i>				
<i>постійний</i>	–	71	75	73
<i>випадковий</i>	–	26	23	25
<i>комерційний (якому давали винагороду за секс)</i>	–	2	1	2
<i>комерційний (який давав винагороду за секс)</i>	–	1	1	0
Використання презерватива за останні 90 днів, %				
Зазначили про наявність постійного сексуального партнера (-ів)	77	76	63	65
Завжди використовували презерватив з постійним сексуальним партнером (-ами)**	27	29	26	23
Зазначили про наявність випадкового сексуального партнера (-ів)	33	34	30	26
Завжди використовували презерватив з випадковим сексуальним партнером (-ами)***	53	56	47	50
Зазначили про наявність комерційного сексуального партнера (-ів), якому давали винагороду за секс	3	4	3	3
<i>Серед чоловіків</i>	3	4	4	4
Завжди використовували презерватив з комерційним сексуальним партнером (-ами), якому давали винагороду за секс [§]	53	63	63	62
<i>Серед чоловіків</i>	63	63	67	62
Зазначили про наявність комерційного сексуального партнера (-ів), який давав винагороду за секс	3	2	2	1
<i>Серед жінок</i>	9	6	7	3
Завжди використовували презерватив з комерційним сексуальним партнером (-ами), який давав винагороду за секс ^{§§}	58	62	53	20
<i>Серед жінок</i>	60	44	54	46

* Серед тих, хто практикував сексуальні контакти за останні 30 днів: 2011 n=7,042, 2013 n=8,074, 2015 n=6,808, 2017 n=6,733;

** Серед тих, хто зазначив про наявність постійного сексуального партнера за останні 90 днів: 2011 n=6,221, 2013 n=6,048, 2015 n=5,893, 2017 n=6,462;

*** Серед тих, хто зазначив про наявність випадкового сексуального партнера за останні 90 днів: 2011 n=2,592, 2013 n=2,280, 2015 n=2,815, 2017 n=2,608;

§ Серед тих, хто зазначив про наявність комерційного сексуального партнера, якому давали винагороду за секс, за останні 90 днів: 2011 n=219, 2013 n=165, 2015 n=301, 2017 n=317;

§§ Серед тих, хто зазначив про наявність комерційного сексуального партнера, який давав винагороду за секс, за останні 90 днів: 2011 n=217, 2013 n=314, 2015 n=152, 2017 n=86.

ПОШИРЕНІСТЬ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ

Поширеність ВІЛ-інфекції серед людей, які вживають наркотики ін'екційно, становить 22,6%. Серед молодшої групи (до 25 років) поширеність ВІЛ-інфекції складає 5,0%, а в групі ЛВНІ віком 25 років і старше – 23,9%.

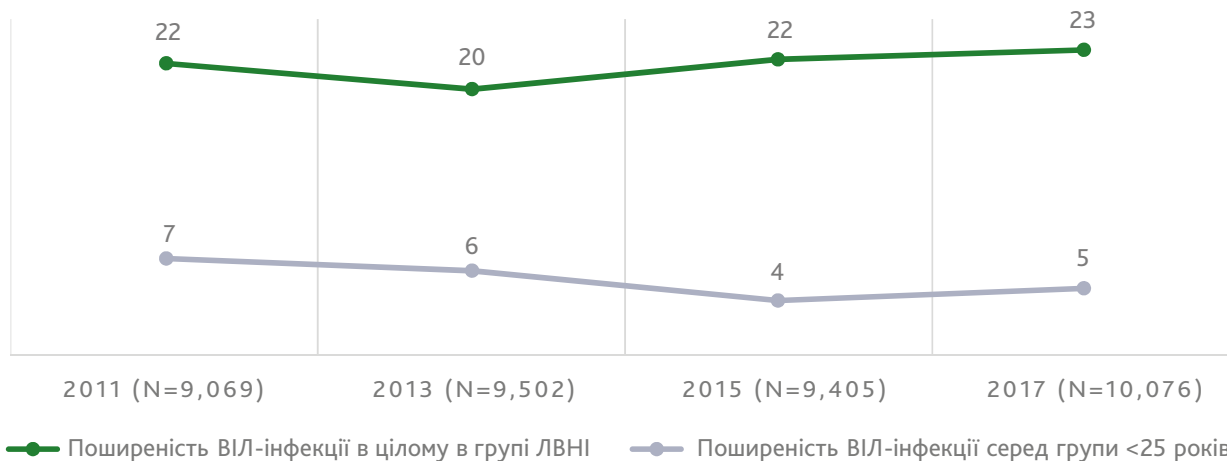

Рис. 3. Поширеність ВІЛ-інфекції серед ЛВНІ в цілому та серед групи віком до 25 років, 2011–2017 рр., %

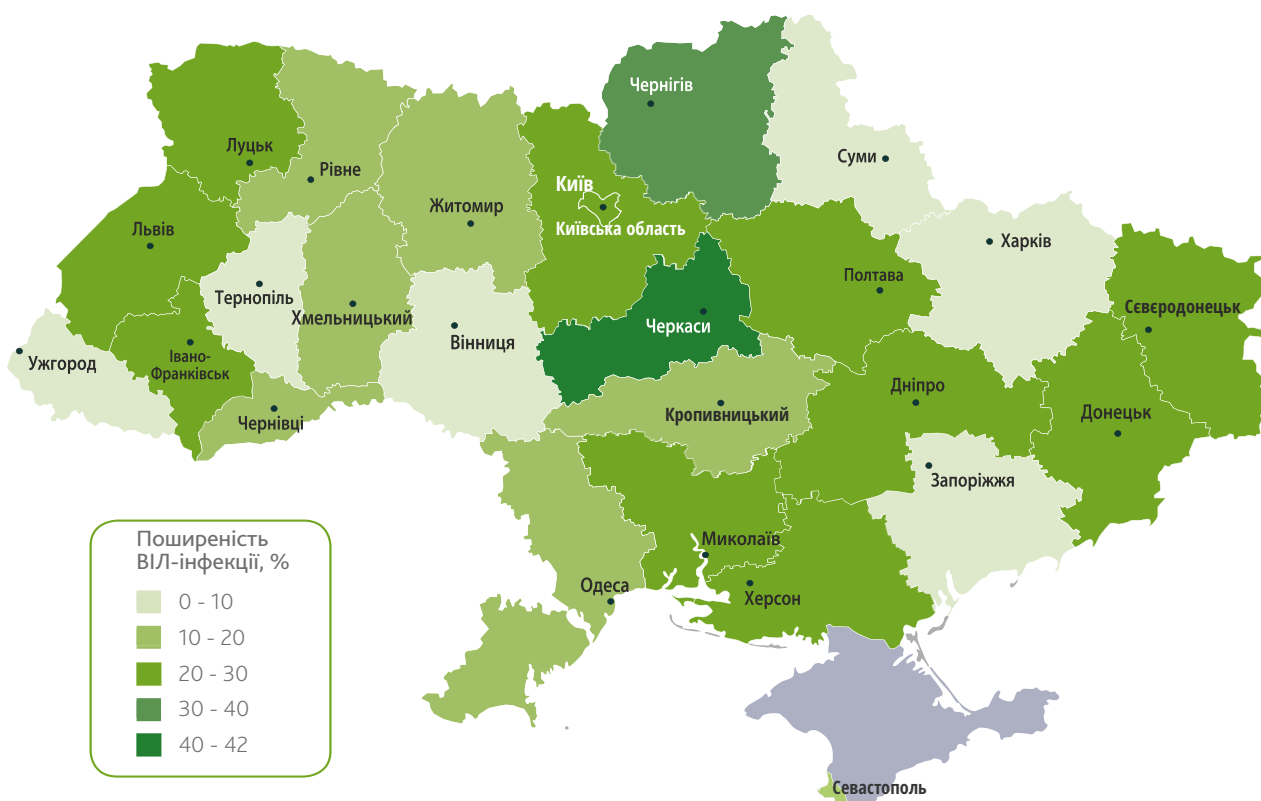

Рис. 4. Поширеність ВІЛ-інфекції серед ЛВНІ у містах дослідження

* Показники поширеності ВІЛ-інфекції серед ЛВНІ у містах не обласного значення, які були включені до вибірки дослідження:

- 40,3% (95% ДІ: 35,9–44,8) у м. Кривий Ріг (Дніпропетровська область);
- 6,4% (95% ДІ: 3,5–9,3) у м. Мелітополь (Запорізька область).

** Поширеність ВІЛ-інфекції, представлена на карті Луганської області, відповідає показнику, зафіксованому в м. Северодонецьк.

*** Поширеність ВІЛ-інфекції в Київській області представлена як агрегований показник трьох міст, де проводилося дослідження:

- 40,4% (95% ДІ: 34,7–46,2) у м. Біла Церква (Київська область);
- 25,3% (95% ДІ: 19,6–31,1) у м. Фастів (Київська область);
- 11,2% (95% ДІ: 7,8–14,6) у м. Васильків (Київська область).

ПОШИРЕНІСТЬ ГЕПАТИТУ С

Поширеність гепатиту С серед людей, які вживають наркотики ін'єкційно, становить 63,9%. Серед молодшої групи (до 25 років) поширеність гепатиту С складає 29,8%, а в групі ЛВНІ віком 25 років і старше – 66,3%.

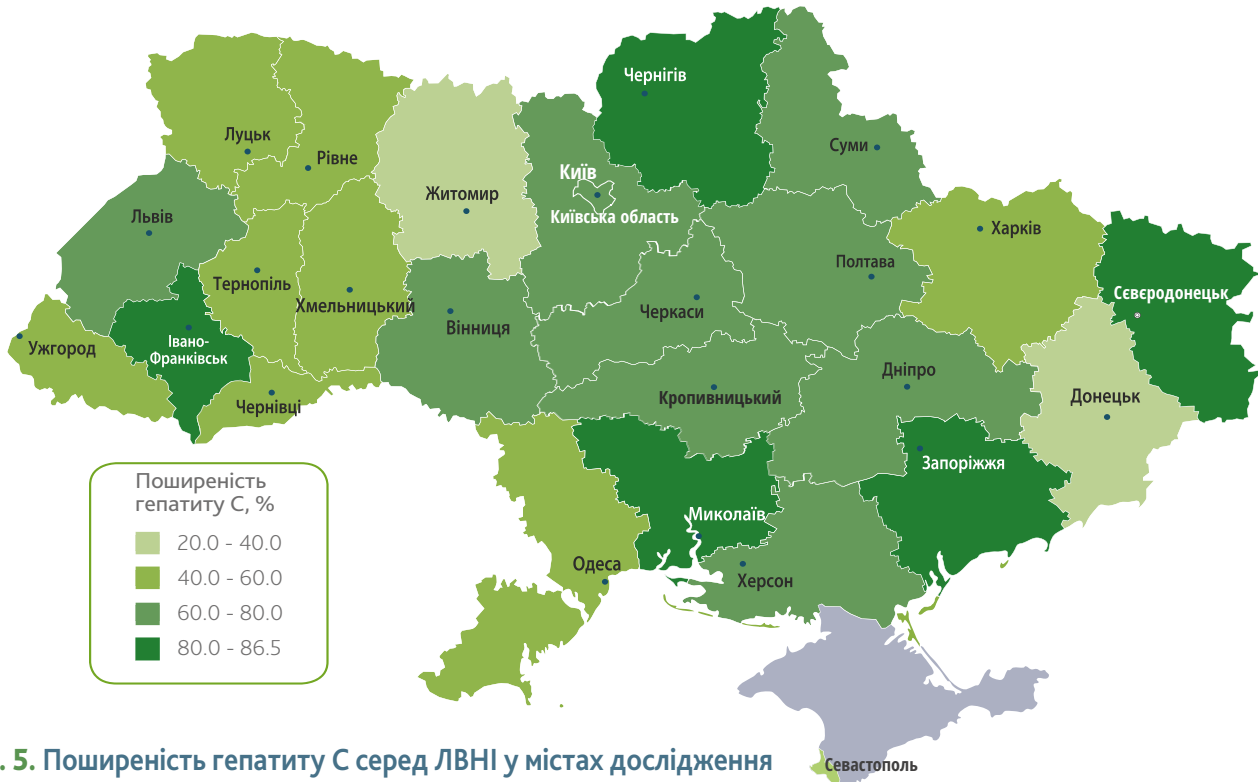

Рис. 5. Поширеність гепатиту С серед ЛВНІ у містах дослідження

* Показники поширеності гепатиту С серед ЛВНІ у містах не обласного значення, які були включені до вибірки дослідження:

- 72,9% (95% ДІ: 68,0–77,7) у м. Кривий Ріг (Дніпропетровська область);
- 65,2% (95% ДІ: 59,0–71,6) у м. Мелітополь (Запорізька область).

** Поширеність гепатиту С, представлена на карті Луганської області, відповідає показнику, зафіксованому в м. Северодонецьк.

*** Поширеність гепатиту С в Київській області представлена як агрегований показник трьох міст, де проводилося дослідження:

- 91,9% (95% ДІ: 89,3–94,5) у м. Біла Церква (Київська область);
- 56,0% (95% ДІ: 48,7–63,3) у м. Фастів (Київська область);
- 43,4% (95% ДІ: 36,8–50,0) у м. Васильків (Київська область).

КАСКАД ЛІКУВАННЯ ВІЛ

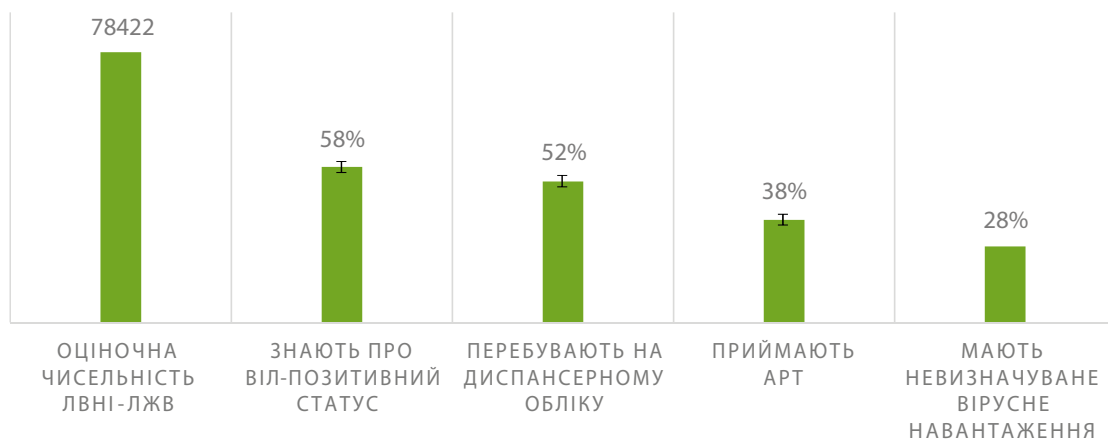

Рис. 6. Каскад лікування ВІЛ серед ЛВНІ, 2017 р.

(Розраховано серед ЛВНІ, які отримали ВІЛ-позитивний результат тестування на ВІЛ, n=2,261)

ЧОЛОВІКИ, ЯКІ ПРАКТИКУЮТЬ СЕКС З ЧОЛОВІКАМИ

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ

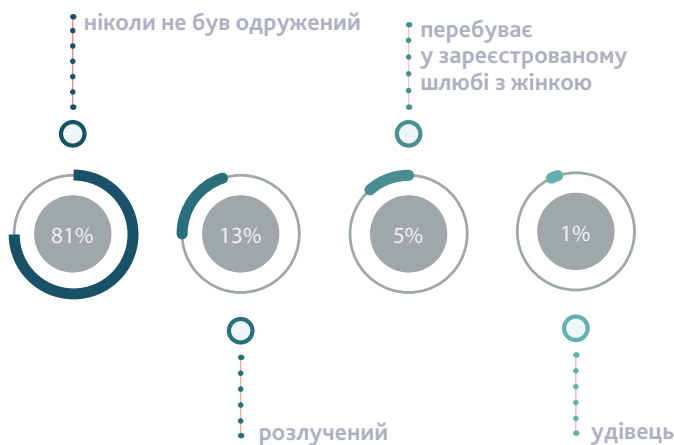
ВІКОВІ ГРУПИ

СЕКСУАЛЬНА ОРІЄНТАЦІЯ

СІМЕЙНИЙ СТАН

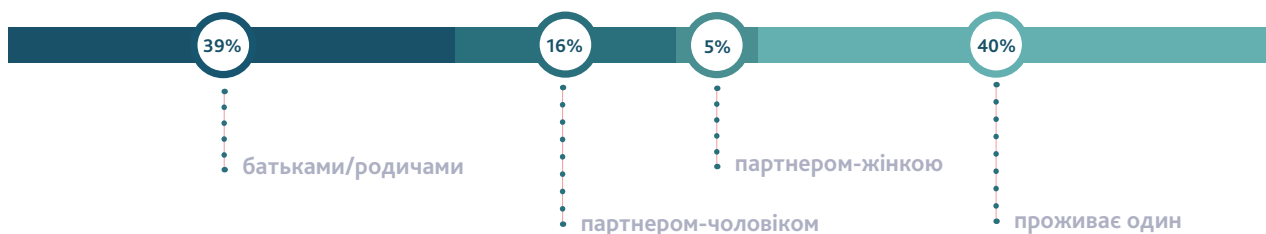
СЕРЕДНІЙ ВІК, РОКІВ

29

СЕРЕДНІЙ МІСЯЧНИЙ ДОХІД, ГРН.

5,979

ПРОЖИВАЮТЬ РАЗОМ ІЗ

ПРАКТИКИ СЕКСУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

	2011	2013	2016	2018
Використання презерватива під час останнього анального контакту з партнером чоловіком, %*	71	72	71	78
<i>Тип партнера, з яким практикували останній сексуальний контакт, %*:</i>				
<i>постійний</i>	51	53	52	55
<i>випадковий</i>	46	42	43	41
<i>комерційний (якому давали винагороду за секс)</i>	1	2	1	1
<i>комерційний (який давав винагороду за секс)</i>	2	2	2	2
<i>груповий секс</i>	–	1	2	1
Використання презерватива за останні 30 днів, %				
Зазначили про наявність постійного сексуального партнера (-ів)	60	57	57	54
Використовували презерватив під час останнього статевого контакту з постійним сексуальним партнером (-ами)**	62	63	67	71
Зазначили про наявність випадкового сексуального партнера (-ів)	54	58	50	45
Використовували презерватив під час останнього статевого контакту з випадковим сексуальним партнером (-ами)***	80	83	88	87
Зазначили про наявність комерційного сексуального партнера (-ів), якому давали винагороду за секс	3	5	3	3
Використовували презерватив під час останнього статевого контакту з комерційним сексуальним партнером (-ами), якому давали винагороду за секс [§]	86	93	89	83
Зазначили про наявність комерційного сексуального партнера (-ів), який давав винагороду за секс	4	5	5	4
Використовували презерватив під час останнього статевого контакту з комерційним сексуальним партнером (-ами), який давав винагороду за секс ^{§§}	78	76	80	71
Мали сексуальні контакти з жінкою, %	58	54	61	54
Використовували презерватив під час останнього статевого контакту з жінкою (серед тих, хто мав такі контакти за останні 6 місяців), % ^{§§§}	65	66	62	67

* Серед тих, хто практикував анальний секс за останні 6 місяців: 2011 n=5,618, 2013 n=7,847, 2016 n=4,109, 2018 n=5,410;

** Серед тих, хто зазначив про наявність постійного сексуального партнера за останні 30 днів: 2011 n=3,549, 2013 n=4,728, 2016 n=2,499, 2018 n=3,189;

*** Серед тих, хто зазначив про наявність випадкового сексуального партнера за останні 30 днів: 2011 n=3,216, 2013 n=4,579, 2016 n=2,184, 2018 n=2,620;

§ Серед тих, хто зазначив про наявність комерційного сексуального партнера, якому давали винагороду за секс, за останні 30 днів: 2011 n=162, 2013 n=371, 2016 n=146, 2018 n=148;

§§ Серед тих, хто зазначив про наявність комерційного сексуального партнера, який давав винагороду за секс, за останні 30 днів: 2011 n=315, 2013 n=463, 2016 n=287, 2018 n=239;

§§§ Серед тих, хто зазначив про наявність сексуальних контактів з жінкою за останні 6 місяців: 2011 n=1,538, 2013 n=4,303, 2016 n=1,080, 2018 n=1,429.

ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ТА НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

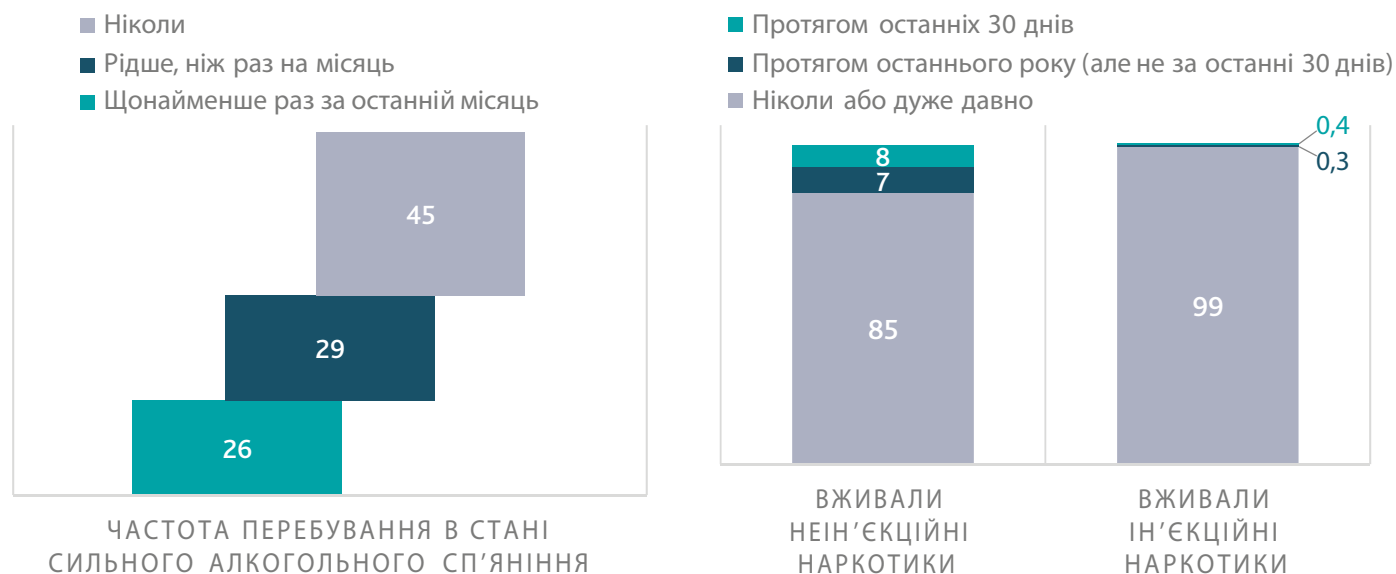

Рис. 7. Частота вживання алкогольних напоїв та поширеність вживання наркотичних речовин серед ЧСЧ, %

ГОТОВНІСТЬ ДО ДОКОНТАКТНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ (PrEP)

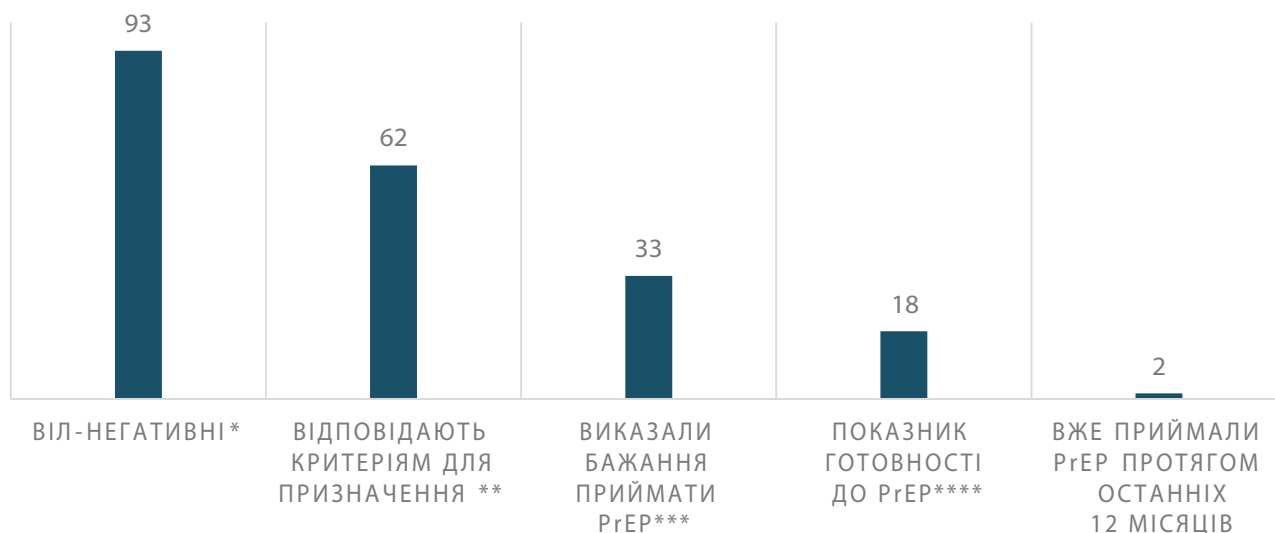

Рис. 8. Питома вага тих, хто має бажання приймати PrEP та відповідає критеріям для призначення, % (мають ВІЛ-негативний статус та практикують ризиковану сексуальну поведінку)

* Отримали негативний результат тестування на ВІЛ у рамках дослідження

** Відповідають критеріям призначення PrEP: практикували незахищені сексуальні контакти і/або сексуальні контакти з більш ніж одним партнером за останні 30 днів, і/або мають сексуального партнера з ВІЛ-позитивним статусом.

*** У рамках дослідження вказали, що хочуть приймати PrEP та згодні на всі умови щодо його призначення і моніторингу прийому.

**** Агрегований показник готовності до PrEP, що показує частку ЧСЧ, які мають ВІЛ-негативний статус, відповідають критеріям для призначення та мають бажання приймати PrEP.

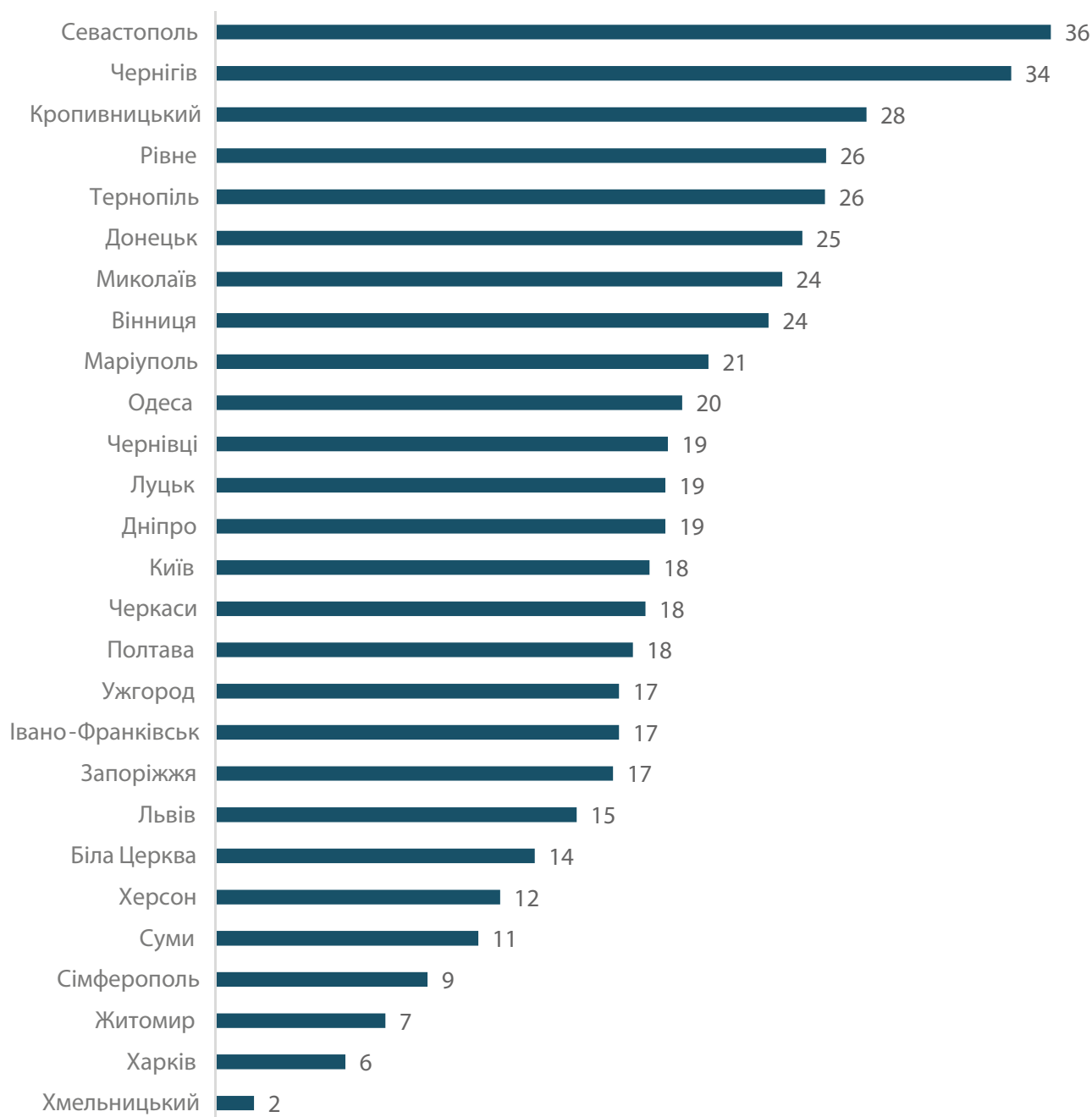

Рис. 9. Показник готовності до PrEP залежно від міст дослідження, %

ПОШИРЕНІСТЬ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ

Поширеність ВІЛ-інфекції серед чоловіків, які практикують секс з чоловіками, становить 7,5%. Серед молодшої групи (до 25 років) поширеність ВІЛ-інфекції складає 6,7%, а в групі ЧСЧ віком 25 років і старше – 8,0%.

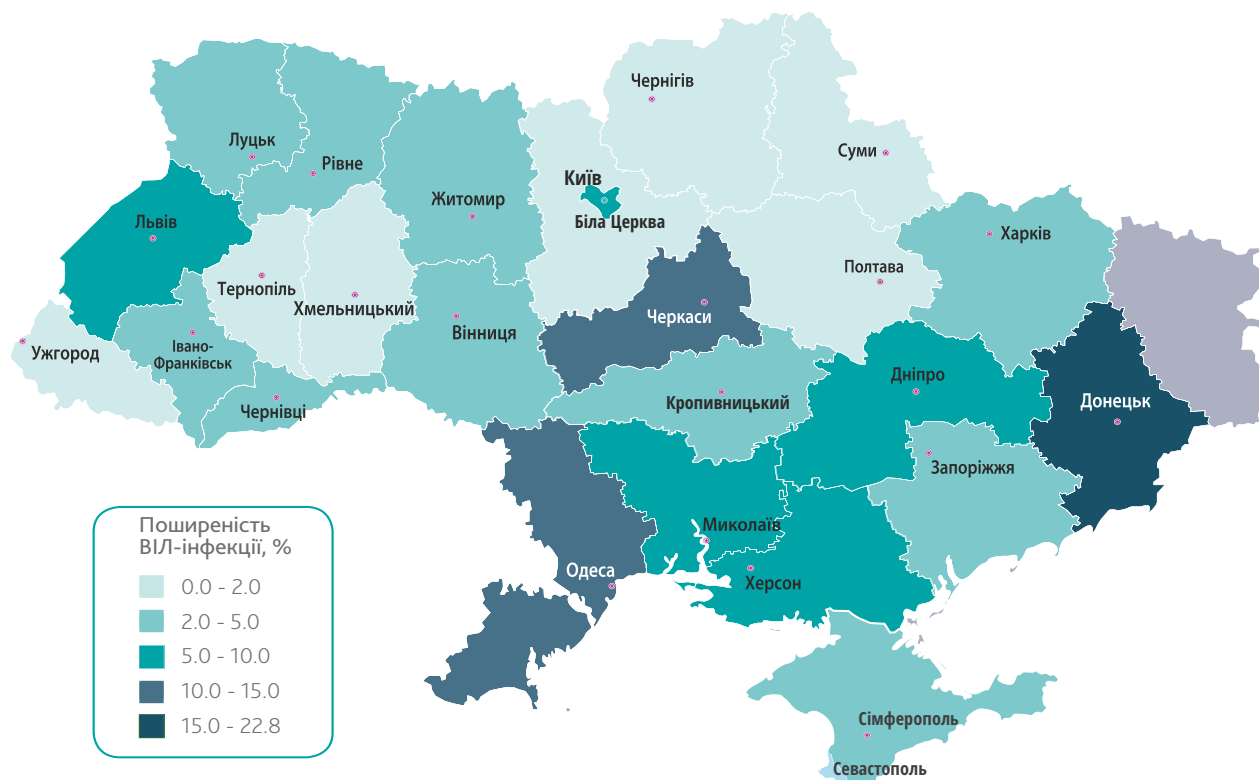

Рис. 10. Поширеність ВІЛ-інфекції серед ЧСЧ у містах дослідження

* Показники поширеності ВІЛ-інфекції серед ЧСЧ у містах не обласного значення, які були включені до вибірки дослідження:

- 8,8% (95% ДІ: 5,0–12,6) у м. Маріуполь (Донецька область);
- 1,2% (95% ДІ: 0,1–2,3) у м. Біла Церква (Київська область).

КАСКАД ЛІКУВАННЯ ВІЛ

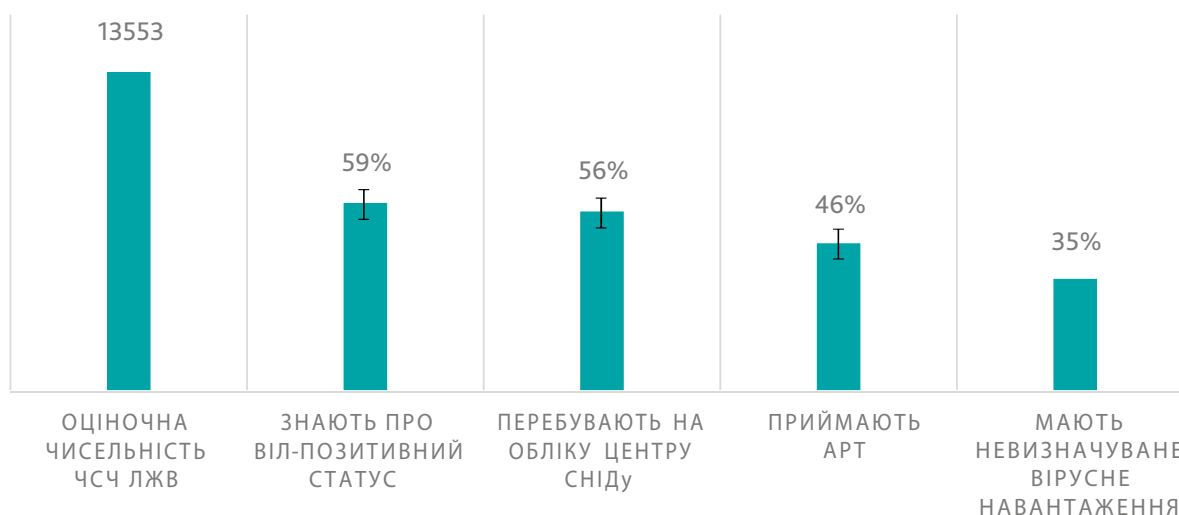

Рис. 11. Каскад лікування ВІЛ серед ЧСЧ, 2017–2018 рр.

(Розраховано серед ЧСЧ, які отримали ВІЛ-позитивний результат тестування на ВІЛ, n=312)

СЕКС-ПРАЦІВНИКИ

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ

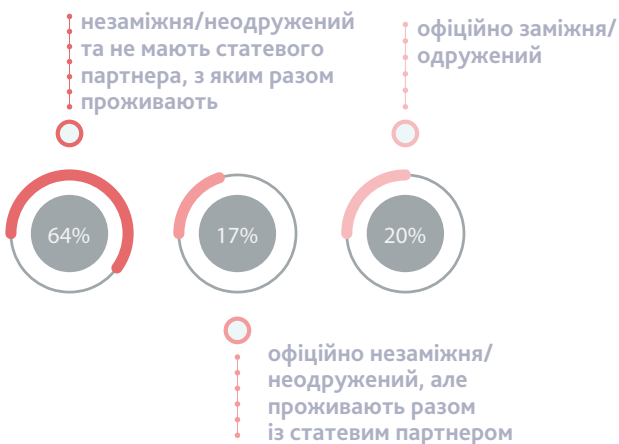
ВІКОВІ ГРУПИ

СТАТЬ

СІМЕЙНИЙ СТАН

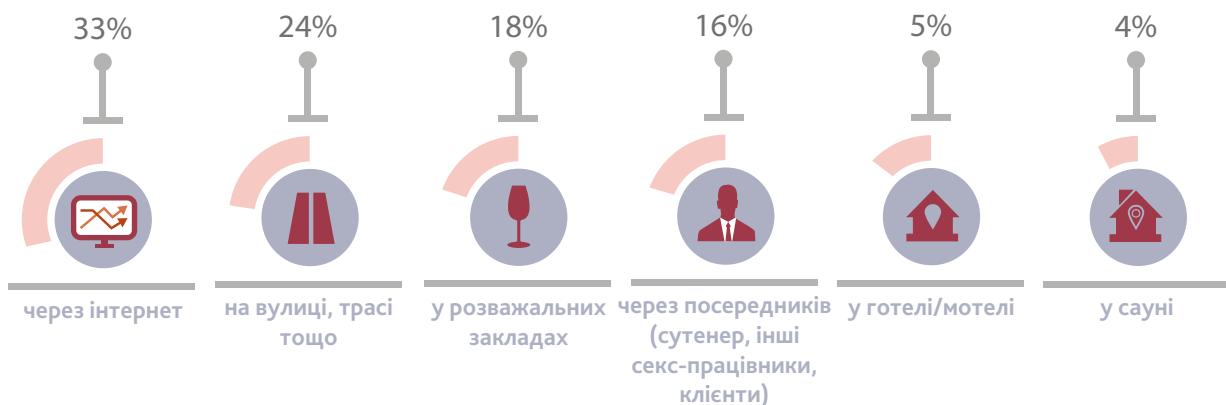
СЕРЕДНІЙ ВІК, РОКІВ

30

СЕРЕДНІЙ МІСЯЧНИЙ
ДОХІД, ГРН.

12,410

СПОСОБИ ПОШУКУ КЛІЄНТІВ СЕКС-ПОСЛУГ

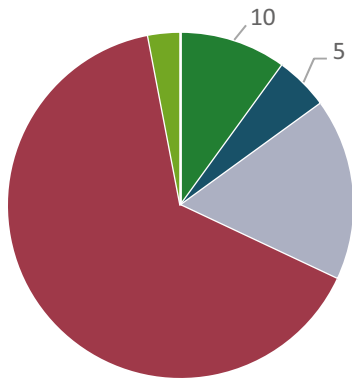

ПРАКТИКИ СЕКСУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

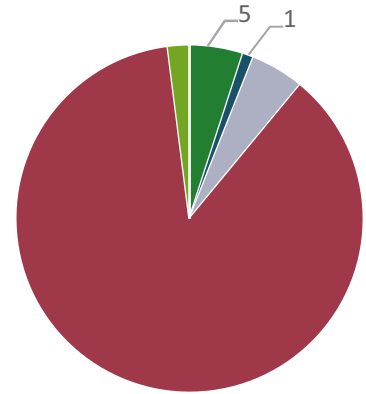
	2011	2013	2016	2018
Використовували презерватив під час сексуальних контактів з клієнтами, %				
<i>останній сексуальний контакт</i>	92	97	94	94
<i>завжди під час оральних контактів за останні 30 днів</i>	58	68	77	63
<i>завжди під час вагінальних контактів за останні 30 днів</i>	74	85	89	90
<i>завжди під час анальних контактів за останні 30 днів</i>	68	71	83	86
Кількість та профіль клієнтів, яким надавали сексуальні послуги за останні 30 днів, %				
<i>медіана кількості постійних клієнтів</i>	–	–	4	3
<i>медіана кількості непостійних клієнтів</i>	–	–	20	10
Вікові характеристики клієнтів, яким надавали сексуальні послуги:				
<i>підлітки (до 19 років)</i>	3	3	8	3
<i>молоді чоловіки/жінки (19–24 роки)</i>	38	40	49	27
<i>молоді чоловіки/жінки (25–34 роки)</i>	82	86	89	70
<i>чоловіки/жінки середнього віку (35–49 років)</i>	86	90	90	88
<i>чоловіки/жінки 50 років і старше</i>	38	43	43	41
Соціально-професійні групи клієнтів, яким надавали сексуальні послуги:				
<i>військовослужбовці</i>	26	31	59	38
<i>студенти</i>	19	29	36	20
<i>далекобійники</i>	33	44	39	33
<i>моряки</i>	10	17	16	13
<i>таксисти</i>	40	45	51	39
<i>інші працівники транспорту</i>	30	30	32	17
<i>працівники правоохоронних органів (міліція/поліція)</i>	32	41	46	24
<i>представники злочинної організації чи організованої групи</i>	–	30	33	21
<i>бізнесмени</i>	71	77	73	64
Представники ключових груп, яким надавали сексуальні послуги:				
<i>люди, які вживають ін'єкційні наркотики</i>	15	21	12	12
<i>бісексуали і (або) гомосексуали</i>	10	–	5	11

ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

Вживання неін'єкційним шляхом

Вживання ін'єкційним шляхом

- Так, я вживав/ла протягом останніх 30 днів
- Так, я вживав/ла протягом останніх 12 місяців (але не протягом останніх 30 днів)
- Так, я вживав/ла, але більше, ніж 12 місяців тому
- Ніколи не вживав/ла, і навіть не пробувала
- Відмова від відповіді

Рис. 12. Поширеність вживання наркотичних речовин ін'єкційним та неін'єкційним шляхом, %

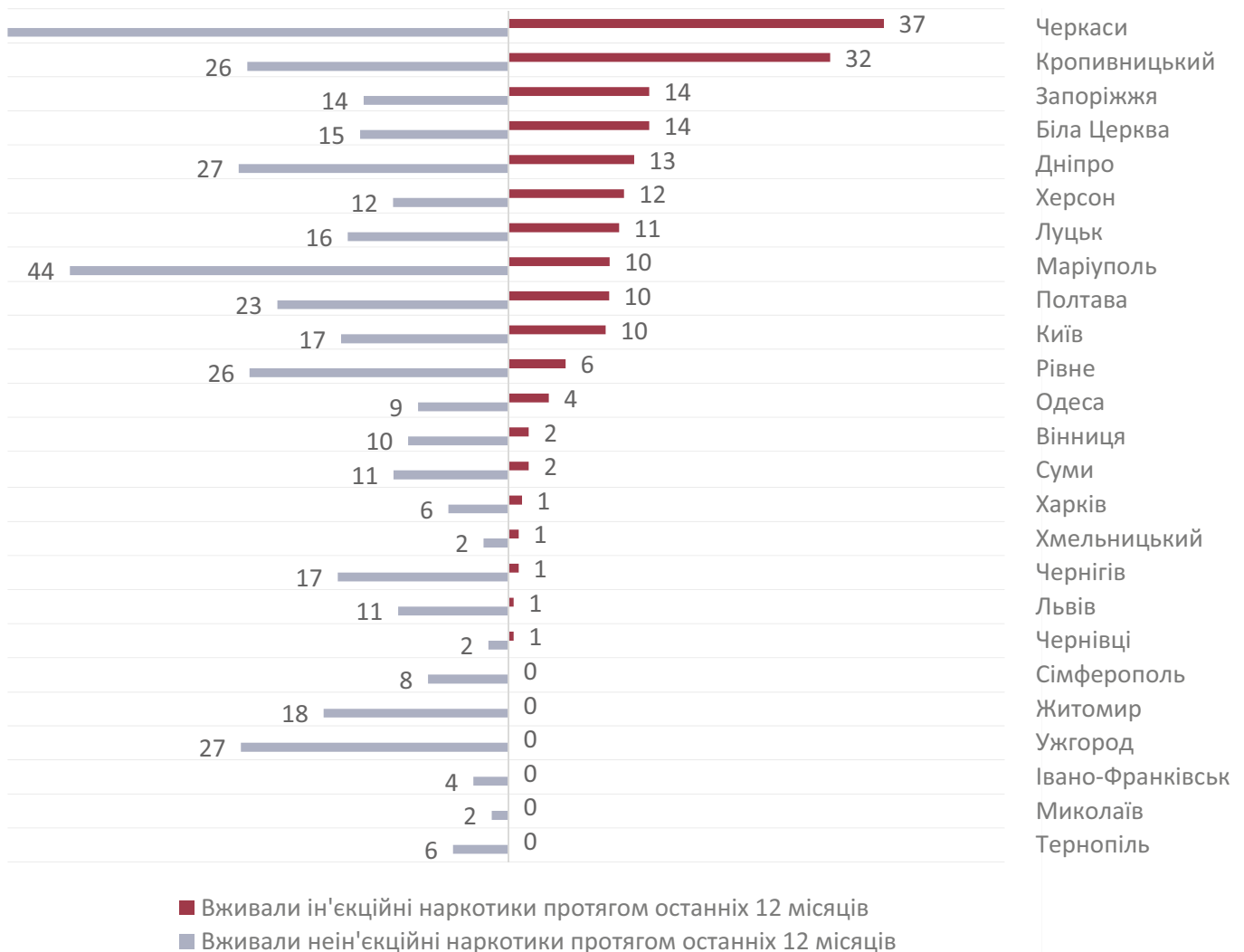

Рис. 13. Поширеність вживання наркотичних речовин ін'єкційним та неін'єкційним шляхом у містах дослідження, %

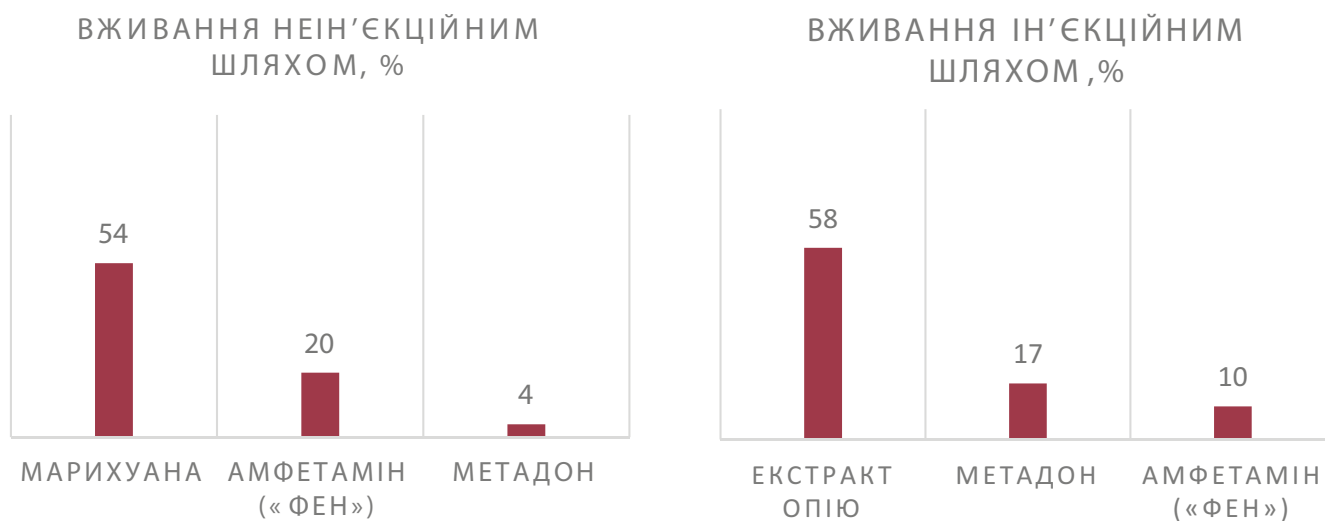

Рис. 14. Топ-3 найбільш поширених наркотиків неін'єкційної та ін'єкційної наркосцени серед секс-працівників (серед тих, хто вживав наркотики принаймні протягом останніх 12 місяців)

ПОШИРЕНІСТЬ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ

Рис. 15. Поширеність ВІЛ-інфекції та гепатиту С серед секс-працівників залежно від наявної практики вживання ін'єкційних наркотиків, %

Поширеність ВІЛ-інфекції серед секс-працівників становить 5,2%. Серед молодшої групи (до 25 років) поширеність ВІЛ-інфекції складає 1,3%, а в групі секс-працівників віком 25 років і старше – 6,4%.

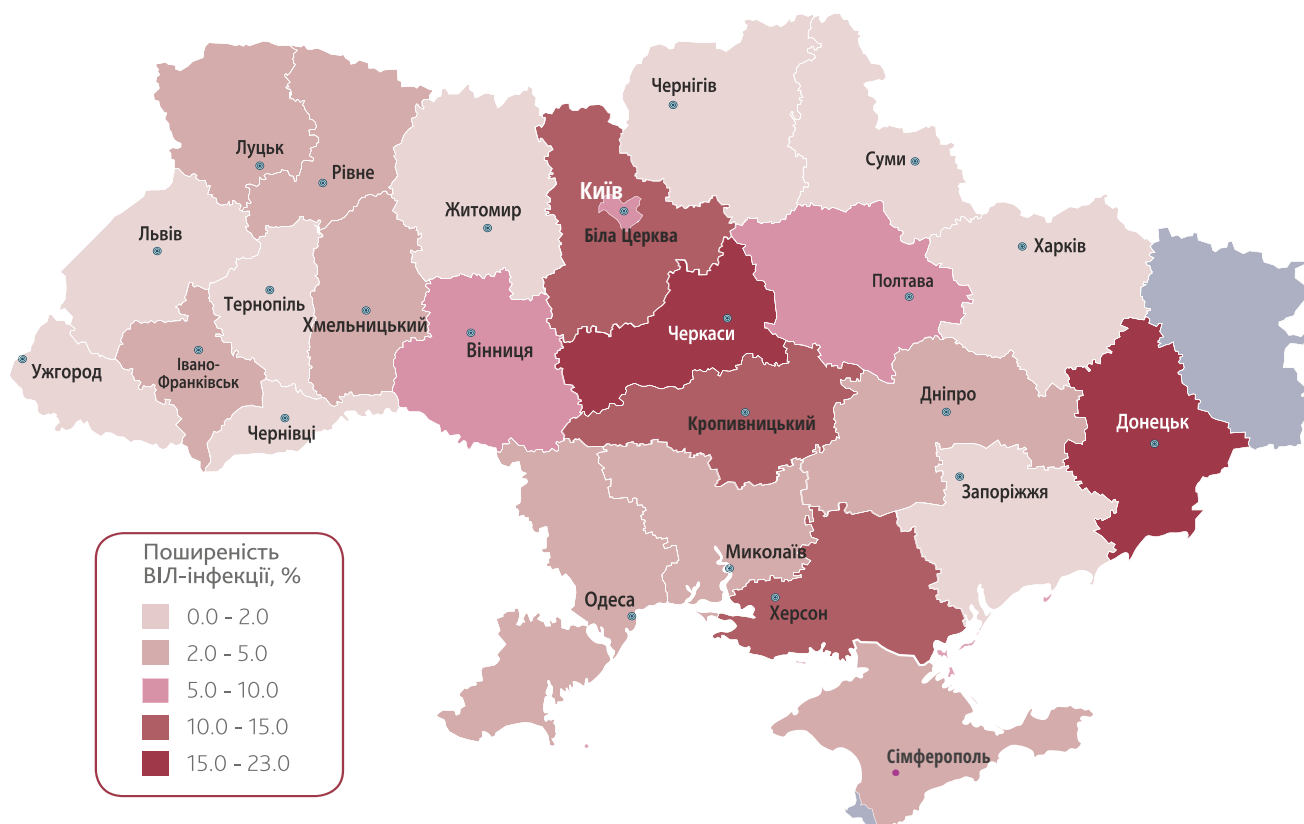

Рис. 16. Поширеність ВІЛ-інфекції серед секс-працівників у містах дослідження

* Показники поширеності ВІЛ-інфекції серед секс-працівників у містах не обласного значення, які були включені до вибірки дослідження:

- 18,1% (95% ДІ: 13,3–23,9) у м. Маріуполь (Донецька область);
- 12,8% (95% ДІ: 6,4–19,2) у м. Біла Церква (Київська область).

КАСКАД ЛІКУВАННЯ ВІЛ

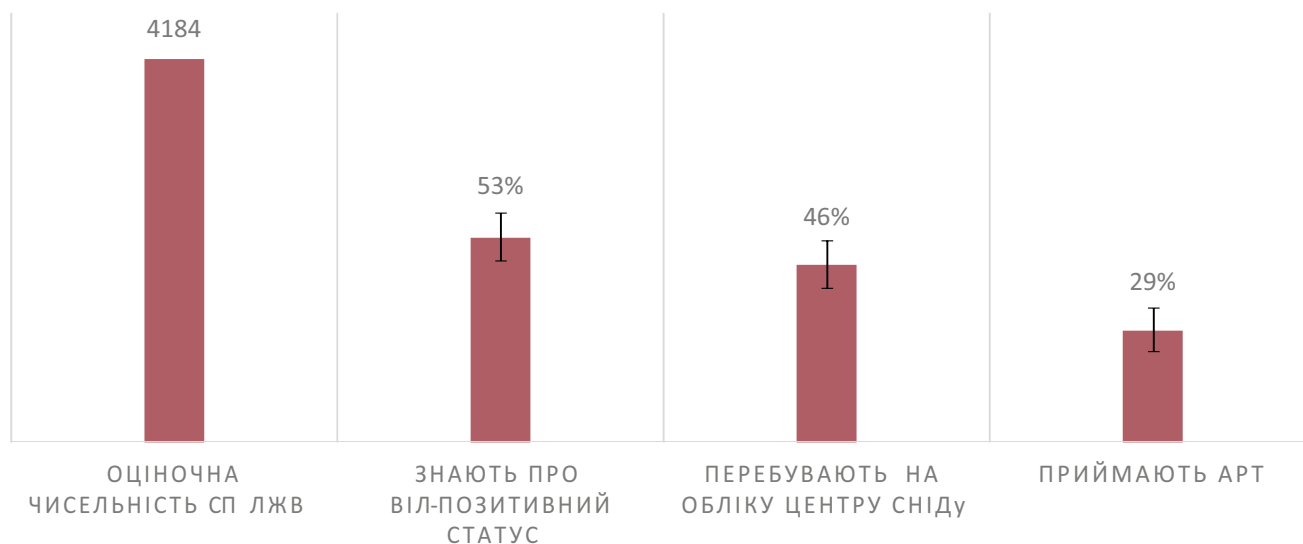

Рис. 17. Каскад лікування ВІЛ серед секс-працівників, 2017–2018 рр.
(Розраховано серед СП, які отримали ВІЛ-позитивний результат тестування на ВІЛ, n=232)

В даному розділі представлені результати лабораторного аналізу зразків сухої краплі крові (СКК), зібраних в 2013 році, для виявлення випадків раннього інфікування.

Інцидентність (захворюваність, англ.: incidence) – імовірність виникнення нових випадків певного медичного стану в конкретній популяції за певний проміжок часу.

В даному випадку, розрахована інцидентність ВІЛ для ключових груп (СП, ЧСЧ, ЛВНІ) за рік, що передував дослідженню.

Агреговані показники інцидентності ВІЛ-інфекції в ключових групах, 2013

Група	Інцидентність % (95% ДІ)
Секс-працівники	0.44 (0.09, 0.79)
Чоловіки, що практикують секс із чоловіками	0.91 (0.54, 1.29)
Люди, які вживають наркотики ін'єкційно	0.74 (0.33, 1.14)

* ДІ – довірчий інтервал

Рис. 18. Інцидентність ВІЛ-інфекції серед СП в містах дослідження, 2013 р.

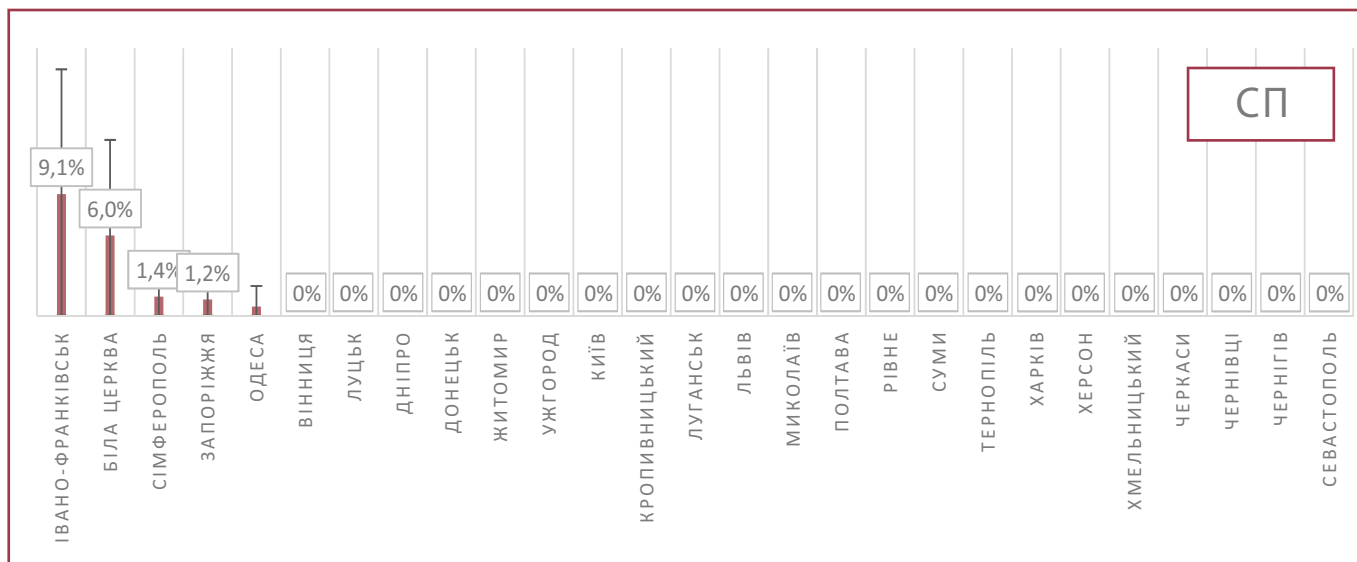

Рис. 19. Інцидентність ВІЛ-інфекції серед ЧСЧ в містах дослідження, 2013 р.

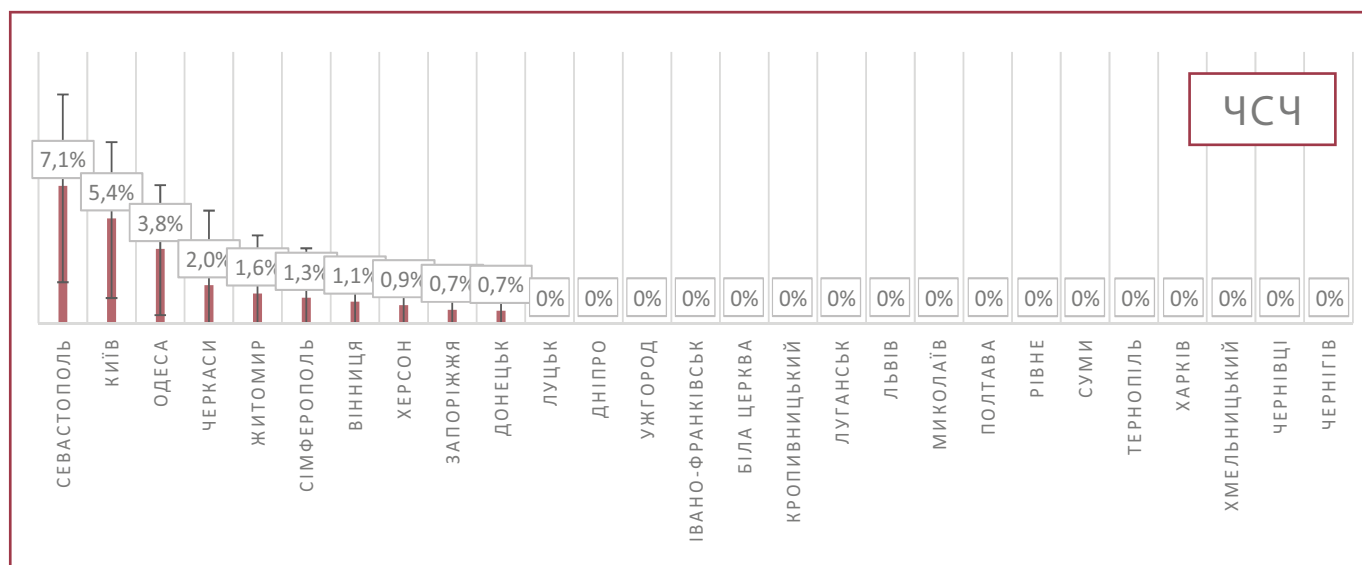

Рис. 20. Інцидентність ВІЛ-інфекції серед ЛВНІ в містах дослідження, 2013 р.

